

การคุ้มครองสิทธิคนพิการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ ของโรคโควิด-19*

PROTECTION OF THE RIGHTS OF PERSONS WITH DISABILITIES DURING THE COVID-19 PANDEMIC

สาธิตี ลิขิตพัฒนกุล

Salinee Likitpattanakul

ชัยวัฒน์ ป้อมพิทักษ์

Chaiwat Pomphithak

ประดิษฐา ลิขิตพัฒนกุล

Pradittha Likitpattanakul

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar, Thailand

E-mail: salinee.lik@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องการคุ้มครองสิทธิคนพิการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอให้เห็นถึงสถานการณ์ของคนพิการกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มาตรการการคุ้มครองสิทธิคนพิการในทางระหว่างประเทศ และมาตรการการคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเทศไทย จากการศึกษามาตรการการคุ้มครองสิทธิคนพิการในทางระหว่างประเทศ พบว่า ประเด็นที่ควรพิจารณาหากต้องจัดทำแผนงานหรือการดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ เพื่อให้คนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างแท้จริง มีดังต่อไปนี้ 1) ตรวจสอบให้แน่ใจว่าเสียงของคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของทุกแผนที่เกี่ยวข้องกับโควิด-19 2) ตรวจสอบให้แน่ใจว่าทุกแผนงานที่เกี่ยวข้องกับโควิด-19 คำนึงถึงคนพิการด้วย มีการรวมคนพิการไว้ในทุกแผนงาน และสามารถใช้อำนาจการได้ดีสำหรับคนพิการ 3) ตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการได้รับทุกอย่างตามที่คนพิการจำเป็นต้องได้รับในระหว่างและหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 4) ตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการทุกคนได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรม จากการศึกษามาตรการการคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเทศไทย ภาครัฐมีการออกมาตรการต่าง ๆ

* Received 26 October 2022; Revised 29 October 2022; Accepted 30 October 2022

สำหรับคนพิการ ซึ่งถือเป็นนโยบายที่ดี หากแต่แผนงานและการดำเนินงานสำหรับคนพิการ บางอย่าง ยังพบอุปสรรคในการเข้าถึงบริการที่จัดขึ้นอยู่ ดังนั้นเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิคนพิการทั้งขณะและหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ประเทศไทยจึงควรนำกฎหมายระหว่างประเทศและตราสารที่มีเนื้อหาคุ้มครองสิทธิคนพิการ มาเป็นแนวทางในการดำเนินการและจัดทำแผนงานที่ดีสำหรับคนพิการ เพื่อคนพิการจะได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างเท่าเทียมและขจัดอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับคนพิการ และเพื่อให้แน่ใจได้ว่า คนพิการจะไม่ถูกทิ้งไว้เบื้องหลัง

คำสำคัญ : การคุ้มครองสิทธิคนพิการ, โควิด-19, อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006, เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs), แผนแม่บทอาเซียน ค.ศ. 2025

Abstract

The academic article "Protection of the rights of persons with disabilities during the COVID-19 pandemic" aims to present the situation of persons with disabilities with the spread of the COVID-19 disease, measures to protect the rights of persons with disabilities in international, and measures to protect the rights of persons with disabilities in Thailand. The study of measures to protect the rights of persons with disabilities in international was found that the issues that should be considered when making plans or taking any action related to persons with disabilities so that persons with disabilities are truly protected. These are ideas to consider: 1) Make sure that persons with disabilities have a big say in all plans about Covid-19. 2) Make sure all plans about Covid-19 include persons with disabilities and can be used to perform well for persons with disabilities. 3) Make sure persons with disabilities get everything they need during and after the COVID-19 pandemic. 4) Make sure that all persons with disabilities are treated fairly. Persons with disabilities should not be left out or treated badly. Moreover, the study of measures to protect the rights of persons with disabilities

in Thailand was found that Government agencies have released policies to assist and remedy persons with disabilities. Every action taken was good policy. However, some programs and operations for persons with disabilities obstacles to accessing organized services are still encountered. Therefore, in order to protect the rights of persons with disabilities both during and after the COVID-19 pandemic situation. Thailand should implement international laws and instruments that protect the rights of persons with disabilities to be a guideline to implement and create a good plan for people with disabilities in order to ensure that persons with disabilities receive equal protection of their rights and eliminate obstacles that arise with them. Furthermore, to guarantee that persons with disabilities will not be left behind.

Keywords: Protection of the Rights of Persons with Disabilities, COVID-19, The 2006 UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities the Convention (CRPD), Sustainable Development Goal (SDGs), ASEAN Enabling Masterplan 2025

บทนำ

นับตั้งแต่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งพบการรายงานการพบเชื้อ Coronavirus disease (COVID-19) หรือ โควิด-19 ที่เมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน (United Nations, 2021) ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อยู่อย่างต่อเนื่อง จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ประชากรเกือบทุกกลุ่มต้องประสบกับความยากลำบากในการเข้าถึงการรักษาพยาบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนพิการ ซึ่งเป็นกลุ่มคนเปราะบางที่มีความอ่อนไหวต่อผลกระทบทางเศรษฐกิจอยู่แล้ว ยิ่งต้องประสบกับความยากลำบากและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวโรค การ

ป้องกันตนเอง การเข้าถึงกระบวนการรักษาพยาบาล ตลอดจนมีความยากลำบากในการเข้าถึงมาตรการต่าง ๆ ของรัฐที่จัดมีขึ้นเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโควิด-19

นอกจากผลกระทบด้านสาธารณสุขที่คนพิการได้รับแล้ว ยังมีผลกระทบด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การดำเนินชีวิตของคนพิการด้วย (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2563) และเพราะสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ทั่วโลกกำลังเผชิญ อีกทั้งมีแนวโน้มที่จะยังอยู่กับประชากรโลกไปอีกต่อเนื่อง ในทางระหว่างประเทศจึงได้มีการออกมาตรการคุ้มครองสิทธิคนพิการในด้านต่าง ๆ ที่ครอบคลุมมากมาย (United Nations, 2020) ดังนั้นประเทศไทยซึ่งรับและเข้าร่วมอนุสัญญา/ข้อตกลงในทางระหว่างประเทศในฐานะสมาชิกหนึ่งแห่งองค์การสหประชาชาติ จึงมีประเด็นที่ต้องศึกษามาตรการต่าง ๆ ของประเทศไทยที่เป็น การคุ้มครองสิทธิคนพิการในสถานการณ์โรคระบาดนี้ ว่าสอดคล้องกับมาตรการในทางระหว่างประเทศเพียงใด และมาตรการดังกล่าวเพียงพอในการคุ้มครองสิทธิคนพิการในสถานการณ์ระบาดของโควิด-19 แล้วหรือไม่ ประเทศควรทำอย่างไรเพื่อให้แน่ใจว่าคนพิการได้รับสิทธิ ทั้งขณะและหลังจากสถานการณ์ Covid-19

ปัจจุบันการคุ้มครองสิทธิคนพิการในทางระหว่างประเทศ มีการกำหนดเป็นมาตรฐานไว้ในอนุสัญญา/ข้อตกลง/แผนงานต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน อาทิ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และแผนแม่บทอาเซียน ค.ศ. 2025 เป็นต้น และเพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการที่ดี ที่สามารถคุ้มครองสิทธิคนพิการได้อย่างครอบคลุมและสอดคล้องกับมาตรการในทางระหว่างประเทศ จึงจำเป็นต้องศึกษาและนำแนวทางที่ดีในทางระหว่างประเทศมาบูรณาการและปรับใช้กับประเทศไทยเพื่อให้แน่ใจได้ว่าผู้พิการจะได้รับการคุ้มครองสิทธิในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อย่างแท้จริง

การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 กับคนพิการ

การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ทั่วโลกและประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของคนทุกกลุ่ม โรคโควิด-19 เป็นโรคอุบัติใหม่ (กรมควบคุมโรค, 2564) ที่ไม่เคยเกิดในโลกและประเทศไทยมาก่อน มีผู้ล้มป่วยและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ทำให้ทุกภาคส่วนต้องปรับตัวอย่างมากเพื่อรับมือกับการแพร่ระบาดของโรคที่

เกิดขึ้นและติดต่ออย่างรวดเร็วจากคนสู่คนเป็นวงกว้าง ในช่วงที่ผ่านมาจะเห็นว่ามาตรการที่ ภาครัฐนำมาประชาสัมพันธ์กับประชาชนคนไทยเพื่อป้องกันการติดเชื้อ ลดการสัมผัสและ แพร่กระจายเชื้อ เป็นมาตรการพื้นฐานที่สอดคล้องตามองค์การอนามัยโลกกำหนดไว้ ซึ่งเป็น มาตรการเพื่อหลีกเลี่ยงการติดเชื้อ โดยมีคำแนะนำในการปฏิบัติตัวที่เป็นมาตรฐานเพื่อป้องกัน การแพร่กระจายเชื้อ อาทิ การล้างมือเป็นประจำ ปิดปากและจุกเมื่อไอและจาม ปรงเนื้อสัตว์ และไขให้สุกและสะอาด หลีกเลี่ยงการสัมผัสใกล้ชิดกับบุคคลที่แสดงอาการของโรคระบบ ทางเดินหายใจ เช่น ไอ จาม เป็นต้น (United Nations, 2021) แต่เนื่องด้วยเป็นการแพร่ ระบาดของโรคอุบัติใหม่ ทำให้มีความยากลำบากอย่างมากในการจำกัดความสูญเสียและ ผลกระทบอันเกิดจากโรคระบาด โดยตลอดช่วงการแพร่ระบาดที่ผ่านมาจะเห็นว่า มีคนหลาย กลุ่มได้รับผลกระทบและพบปัญหาเรื่องการเข้าถึงสิทธิการรักษามากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มคนพิการซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงและมีโอกาสสัมผัสและได้รับเชื้อมากกว่าคนทั่วไป ที่ดู เหมือนว่าจะได้รับผลกระทบรุนแรงมากขึ้นและกระทบสิทธิของคนพิการโดยตรง ไม่ว่าจะเป็น คนพิการโดยประจักษ์หรือไม่ก็ตาม ล้วนต้องเผชิญกับอุปสรรคและการเลือกปฏิบัติในการเข้าถึง บริการการแพทย์และบริการที่สำคัญต่าง ๆ ตลอดจนการคุ้มครองทางสังคมและความมั่นคง ทางการเงิน บริการด้านสุขภาพจิตที่ดี และเทคโนโลยีการสื่อสาร (UN DESA and UN Women, 2020) บทความในส่วนนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ของคนพิการและการ เผชิญหน้ากับการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่เกิดขึ้น

ในสถานการณ์ปกติ คนพิการ มักประสบปัญหาการใช้ชีวิตที่ยากลำบากกว่าคนทั่วไป อยู่แล้ว และคนพิการจำนวนมากมักถูกละทิ้งและได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม แต่โควิด-19 ยิ่งทำให้สถานการณ์เลวร้ายลง กล่าวคือ คนพิการบางคนอาจตกอยู่ในอันตราย มากขึ้นเนื่องจากโควิด-19 อย่างที่รู้กันดีว่า โควิด-19 จะแพร่กระจายได้ง่ายหากอยู่ใกล้คนอื่น ในขณะที่คนพิการบางกลุ่มหลีกเลี่ยงไม่ได้ คนพิการจำนวนหนึ่งจำเป็นต้องอยู่ใกล้คนอื่นเพื่อขอ ความช่วยเหลือหรือต้องการได้รับการสนับสนุน จึงเป็นไปไม่ได้เลยที่คนพิการจะใช้ชีวิตแบบมี ระยะห่างได้ทุกกิจกรรมตามนโยบายที่ภาครัฐประชาสัมพันธ์และประกาศใช้ ดังกรณี คนพิการ ทางการเห็นซึ่งมีความจำเป็นต้องสัมผัสกับสิ่งของหรือบุคคลอื่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะ

ในสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างเช่น ในการเดินทางของคนพิการทางการเห็นซึ่งต้องมีการสัมผัสกับพื้นผิวต่าง ๆ เช่น ราวสะพาน หรือหากมีบุคคลช่วยนำทางคนพิการทางการเห็นก็ต้องมีการสัมผัสกับบุคคลอื่นอย่างใกล้ชิด ส่วนกรณีของคนพิการทางการได้ยิน ที่อาจต้องมองเห็นการขยับปากของผู้พูดเวลาต้องการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น แต่ด้วยมาตรการสวมหน้ากากเพื่อป้องกันโควิด-19 ทำให้คนพิการทางการได้ยินไม่สามารถอ่านริมฝีปากซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งในการรับสารได้ ทำให้คนพิการกลุ่มนี้ใช้ชีวิตลำบากมากขึ้น รวมถึงกรณีของคนพิการที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้หรือเป็นผู้ป่วยติดเตียง ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องใกล้ชิดกับบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้ดูแล

นอกจากนี้ยังพบว่าคนพิการส่วนใหญ่ พบอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากวิธีการและรูปแบบของการสื่อสารสำหรับคนทั่วไป กล่าวคือ เป็นการยากสำหรับคนพิการบางกลุ่มในการทำความเข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการป้องกันการติดเชื้อโควิด-19 รวมถึงข้อมูลรายงานสถานการณ์การแพร่ระบาดต่าง ๆ เพราะข้อมูลข่าวสารส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบที่ไม่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ ดังเช่น ปัจจุบันที่คนนิยมเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางอินเทอร์เน็ตในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งคนพิการทางการเห็นไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ในรูปแบบภาพ แผนภูมิ หรืออินโฟกราฟฟิกได้ อ่านได้เฉพาะข้อความที่โปรแกรมอ่านจอภาพสามารถอ่านได้ หรือกรณีคนพิการทางการได้ยิน แม้จะมองเห็นภาพและสื่อต่าง ๆ แต่ก็อาจไม่เข้าใจบางข้อความได้อย่างลึกซึ้ง หากไม่มีสื่อที่อธิบายข้อมูลเหล่านี้ในรูปแบบภาษามือ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2563)

ในสถานการณ์ปกติ คนพิการบางส่วนมักต้องการ การดูแลสุขภาพด้านยาและการรักษาโรคมกกว่าคนปกติอยู่แล้ว แต่เมื่อตกอยู่ในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สถานพยาบาลทั่วประเทศมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานไป จึงทำให้การเข้าถึงการรักษาที่เคยได้รับยากลำบากขึ้น นอกจากนี้เมื่อคนพิการเองเป็นผู้ป่วยติดเชื้อโควิด-19 ยังพบว่าประเภทความพิการที่แตกต่างกัน อาจเป็นสิ่งที่กีดกันคนพิการในการเข้าสู่กระบวนการรักษาพยาบาลด้วย ดังเช่น กรณีของผู้พิการออทิสติกติดเชื้อโควิด-19 ที่เคยถูกปฏิเสธการรับเข้ารับรักษา (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2564) เป็นต้น รวมถึงในช่วงการ

ระบาดใหญ่โรงเรียนต้องปิดและให้มีการเรียนที่บ้าน ซึ่งก็เป็นสิ่งยากสำหรับคนพิการ ในการจัดหาอุปกรณ์สำหรับใช้เรียนออนไลน์ หรือกรณีการมีส่วนร่วมชั้นเรียนทางอินเทอร์เน็ตอาจทำได้ยากขึ้น (United Nations, 2020) และด้วยการแพร่ระบาดใหญ่ทำให้เศรษฐกิจหยุดชะงัก สถานประกอบการหลายแห่งมีการลดและปลดพนักงาน ซึ่งคนพิการมักจะเป็นคนกลุ่มแรกที่ถูกปฏิเสธและมีความเสี่ยงสูงที่ถูกให้ออกและตกงานจากเหตุโควิด-19 นี้ในที่สุด และเมื่อคนพิการไม่ได้รับเงินสนับสนุนจากภาครัฐที่เพียงพอต่อการดำรงชีพแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต คนพิการและการดำเนินชีวิตในสถานการณ์ยากลำบากนี้ ด้วยเหตุนี้สิทธิของคนพิการจึงควรได้รับการคุ้มครองในสถานการณ์ระบาดของโควิด-19 โดยต้องได้รับการคุ้มครองทั้งระหว่างและภายหลังสถานการณ์โควิด-19 ระบาดด้วย กล่าวคือ แม้มาตรการที่นำมาใช้เป็นการทั่วไปจะเป็นมาตรการที่ดี แต่อย่างไรก็ตามอาจเป็นอุปสรรคต่อคนพิการได้ดังที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น ดังนั้นจึงควรมีมาตรการด้านต่าง ๆ ซึ่งมีการกำหนดเป็นมาตรฐานที่คำนึงถึงคนทุกกลุ่มมากขึ้น และไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยจะต้องเปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการเหล่านี้ด้วย

มาตรการการคุ้มครองสิทธิคนพิการในทางระหว่างประเทศ

การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ชัดขวางวิถีชีวิต การทำงาน การติดต่อสื่อสาร การเดินทางทั้งในและนอกประเทศ และด้วยมาตรการจำกัดการแพร่ระบาด ไม่ว่าจะเป็นการล็อกดาวน์ทั้งหมดหรือบางส่วน การปิดพรมแดนระหว่างประเทศ เคอร์ฟิวและการเว้นระยะห่างทางกายภาพ ล้วนส่งผลกระทบต่อทุกด้านของชีวิต ซึ่งจะเห็นได้จากการสูญเสียรายได้ การหยุดชะงักของตลาดและห่วงโซ่อุปทานและการเข้าไม่ถึงบริการทางสังคม (Committee on the Rights of Persons with Disabilities, 2022) และคนพิการก็เป็นกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดนี้เป็นอย่างมากเนื่องด้วยการไม่สามารถเข้าถึงข้อมูล ตลอดจนมีข้อมูลไม่เพียงพอสำหรับใช้เป็นมาตรการที่ดีให้กับคนพิการทุกกลุ่ม ทั้งนี้เพราะมาตรการเพื่อคนพิการไม่ได้ถูกรวมไว้ในนโยบายป้องกันและฟื้นฟูเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่รัฐบาลประกาศใช้เป็นการทั่วไป

อย่างไรก็ตามด้วยความร่วมมือในทางระหว่างประเทศที่มีการดำเนินการในนามขององค์การสหประชาชาติ ผ่านความตกลงและความร่วมมือต่าง ๆ ของประเทศสมาชิกทั่วโลก ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่ามีข้อตกลงหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับคนพิการและครอบคลุมถึงสิทธิคนพิการ ไม่ว่าจะเป็น อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006 (The 2006 UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities the Convention; CRPD) ที่ถือเป็นกฎหมายหลักในทางระหว่างประเทศที่คุ้มครองสิทธิคนพิการ ซึ่งเริ่มมีการยกร่างโดยองค์การสหประชาชาติ และมีรัฐภาคีจำนวนมากรวมทั้งประเทศไทยด้วย (สาลินี ลิขิตพัฒนกุล, 2557) รวมถึงมีข้อตกลงที่รัฐสมาชิกแห่งองค์การสหประชาชาติร่วมตกลงในวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (the 2030 Agenda for Sustainable Development) โดยเป็นวาระที่ส่งเสริมหลักการพื้นฐานที่ว่า “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” ซึ่งเป็นหลักการที่ฝังแน่นในสิทธิมนุษยชนและมีขึ้นเพื่อชี้แนะรัฐในการดำเนินการระดับชาติ ระดับภูมิภาค และนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาระหว่างประเทศเพื่อให้บรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน Sustainable Development Goals (SDGs) 17 เป้าหมายอันเป็นข้อตกลง/ข้อกำหนดที่ทุกประเทศร่วมกันจัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นมาตรฐานในการประเมินคุณภาพชีวิต เพื่อให้คนในประเทศได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งแม้เป้าหมาย SDG ทั้ง 17 เป้าหมายจะแยกพิจารณาเป็นเรื่องต่าง ๆ ที่แยกจากกันชัดเจนในแต่ละเป้าหมาย และเป้าหมายที่ 3 ก็เป็นเป้าหมายหลักที่เกี่ยวข้องด้านสุขภาพ แต่เมื่อพิจารณาให้ดีแล้วจะเห็นถึงเจตนารมณ์ที่สำคัญของวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า คนพิการเกี่ยวข้องกับทุกเป้าหมาย เพราะทุกเป้าประสงค์และทุกตัวชี้วัด ล้วนรวมคนพิการเข้าไปด้วย ดังจะเห็นได้จากการจำแนกข้อมูลในแทบทุกตัวชี้วัดถึงคนพิการ อีกทั้งโควิด-19 เป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในทุกด้านของทุกกลุ่มคน ดังนั้นเป้าหมาย SDG ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์นี้คงไม่ใช่เพียง SDG 3 หรือเพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีแผนแม่บทอาเซียน ค.ศ. 2025 (ASEAN Enabling Masterplan 2025) ซึ่งเป็นแผนแม่บทสำคัญในระดับภูมิภาคที่ให้ความสำคัญกับสิทธิคนพิการด้วย

จากการศึกษาแผนงานในทางระหว่างประเทศและระดับภูมิภาค พบว่ามีการกำหนด มาตรการต่าง ๆ เพิ่มเติมสำหรับคนพิการไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ามีการให้ความสำคัญและคำนึงถึงกลุ่มคนพิการอย่างจริงจัง จึงจำเป็นต้องศึกษาแนวทางในการคุ้มครอง สิทธิคนพิการ ตั้งแต่มีติระหว่างประเทศ และทางปฏิบัติของนานาประเทศ เพื่อให้เห็นแนว ทางการคุ้มครองคนพิการในสถานการณ์โรคระบาด ซึ่งเหตุการณ์นี้อาจมีโอกาสเกิดขึ้นได้อีกใน อนาคต รวมถึงเพื่อให้คนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างเท่าเทียมโดยไม่เลือกปฏิบัติ และให้ เห็นแนวทางการตอบสนองและรวมคนพิการเป็นส่วนหนึ่งในวิกฤตการณ์โควิด-19 นี้ จึงมีประเด็น ที่ต้องพิจารณาแต่ละมาตรการ ดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบให้แน่ใจว่าเสียงของคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของทุกแผนที่เกี่ยวข้องกับ โควิด-19 กล่าวคือ ต้องรับฟังและให้ความสำคัญกับเสียงหรือความเห็นของคนพิการต่อการ จัดทำแผนงานทุก ๆ ฉบับ หมายถึงรวมถึงแผนที่เกิดขึ้นระหว่างและหลังการแพร่ระบาดของ โควิด-19 นั่นคือ คนพิการต้องสามารถทำงานที่สำคัญเกี่ยวกับโควิด-19 ทั้งระหว่างและหลัง สถานการณ์ระบาดได้ เช่น คนพิการสามารถทำให้คนทั่วไปมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของคนพิการ และรู้ว่าสิ่งใดหรืออะไรที่คนพิการจำเป็นต้องได้รับ ตลอดจนให้คนพิการมีส่วนร่วมในการเสนอ ความคิด/แนวคิดใหม่ในการรับมือและทำให้สถานการณ์โควิด-19 ดีขึ้น ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้อง กับอารัมภบท (m) แห่งอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006 อันเป็นการที่ รัฐภาคียอมรับถึงการช่วยอันทรงคุณค่าของคนพิการที่มีอยู่และ การส่งเสริมให้คนพิการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ จะส่งผลให้เกิดความรู้สึกลึกถึงความเป็นเจ้าของที่เพิ่มขึ้น และความก้าวหน้าที่สำคัญในการพัฒนาด้านมนุษย์และด้านสังคมซึ่งสอดคล้องกับหลักการทั่วไปของอนุสัญญาฯ ใน ข้อ 3(c) การเข้ามีส่วนร่วมและเข้าร่วมได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิผลในสังคม ทั้งนี้การรับฟัง เสียงของคนพิการเพื่อให้เข้าใจความต้องการของคนพิการในสถานการณ์โควิด-19 นี้ย่อมเป็น การสะท้อนตามหลักการของอนุสัญญาฯ ในข้อ 3(d) การเคารพความแตกต่างและการยอมรับ ว่าคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของความหลากหลายของมนุษย์และมนุษยชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ พันธกรณีทั่วไปแห่งอนุสัญญาฯ ในข้อ 4 ที่ว่าด้วยการตัดสินใจอื่นที่เกี่ยวกับประเด็นคนพิการ ให้ รัฐภาคีหารือกับคนพิการอย่างใกล้ชิด และให้คนพิการได้มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันผ่านทาง องค์กรที่เป็นผู้แทนของตน ทั้งนี้ประเด็นนี้ยังสอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของคนพิการใน สถานการณ์โควิด-19 ในทุกๆ ด้านของชีวิตตามแผนแม่บทอาเซียนด้วย ดังปรากฏในข้อ

APSC1 ที่ต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการสามารถมีส่วนร่วมเต็มที่ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะและการเมือง

2. ตรวจสอบให้แน่ใจว่าทุกแผนงานที่เกี่ยวกับโควิด-19 คำนึงถึงคนพิการด้วย โดยมี การรวมคนพิการไว้ในทุกแผนงาน และสามารถใช้ดำเนินการได้ดีสำหรับคนพิการ กล่าวคือ แผนงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโควิด-19 ควรจะมีการพูดถึงคนพิการและสิ่งที่คนพิการต้องการ นั่น หมายถึงแผนที่เกี่ยวกับโควิด-19 นั้นต้องเป็นแผนที่ทำขึ้นเพื่อทุกคน แต่ก็อาจมีบางแผนที่มีขึ้น เป็นการเฉพาะสำหรับคนพิการได้ ซึ่งแผนงานเกี่ยวกับโควิด-19 เหล่านั้น อาจรวมถึงแผนรักษา ความปลอดภัยจากโควิด-19 ในสถานการณ์ฉุกเฉินด้วย ดังเช่นกรณีที่คนพิการต้องออกจาก บ้านเพื่อไปอยู่โรงพยาบาลสนามร่วมกับคนจำนวนมากก็ควรมีมาตรการที่ดีเพื่อคุ้มครองสิทธิคน พิการด้วย ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ในอารัมภบท (f) ที่กำหนดให้รัฐภาคียอมรับถึง ความสำคัญของหลักการและแนวนโยบายที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการระดับโลกเกี่ยวกับคน พิการและข้อกำหนดมาตรฐานว่าด้วยการให้โอกาสที่เท่าเทียมแก่คนพิการที่ส่งผลต่อการจัดทำ แผนในระดับประเทศ และในอารัมภบท (i) รัฐภาคียอมรับถึงความหลากหลายของคนพิการ กล่าวคือ ในสถานการณ์โควิด-19 การกำหนดแผนหรือนโยบายเพื่อความปลอดภัยของคน พิการต้องให้เหมาะสมตามความต้องการจำเป็นของความพิการแต่ละประเภท เช่น ในส่วนการ ป้องกันโควิด-19 หากพิจารณาเรื่องการจัดทำหน้ากากอนามัยก็ควรคำนึงถึงคนพิการทางการได้ ยินด้วย กล่าวคือ ควรออกแบบหน้ากากสำหรับทุกคนให้มีรูปแบบที่เมื่อสวมใส่แล้วยังคง สามารถมองเห็นริมฝีปากของกันและกันได้อยู่ ทั้งนี้ก็เพื่อให้คนพิการทางการได้ยินสามารถ มองเห็นริมฝีปากของคนที่กำลังสื่อสารด้วย จึงช่วยให้สามารถสื่อสารกับคนทุกคนได้ (United Nations, 2020) ซึ่งการรวมคนพิการเป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำแผนโควิด-19 เป็นไปตาม อารัมภบท (o) ที่ให้รัฐภาคีพิจารณาว่าคนพิการมีส่วนร่วมได้เต็มที่ในกระบวนการตัดสินใจ เกี่ยวกับนโยบายและโครงการต่าง ๆ รวมถึงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ ซึ่งเมื่อมีการใช้ มาตรการเพื่อป้องกันโควิด-19 กับคนพิการแล้ว คนพิการจึงควรถูกรวมในแผนงานนั้นด้วย ซึ่งก็ นับเป็นการให้คนพิการมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ตามข้อ 3(c) และรัฐภาคีแห่งอนุสัญญายังมี พันธกรณีทั่วไปในข้อ 4(1)(c) ในการที่ต้องคำนึงถึงการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของ

คนพิการในนโยบายและแผนงานทั้งปวง ซึ่งสิทธิในการได้รับการรักษาในสถานการณ์โควิด-19 ก็ล้วนแล้วแต่เป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของคนพิการเช่นกัน ทั้งนี้ประเด็นนี้ยังสอดคล้องกับหลักการตามแผนแม่บทอาเซียนที่ว่าด้วยการรวมคนพิการในสถานการณ์โควิด-19 ให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีสิทธิในการทำงาน การไปโรงเรียน การเลือกและตัดสินใจ อย่างเท่าเทียมกับทุกคน นอกจากนี้ยังระบุในแผนแม่บทอาเซียนไว้อย่างชัดเจนในข้อ APSC2 ที่ว่าต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารคำนึงถึงคนพิการ และต้องอยู่ในรูปแบบที่คนพิการสามารถเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารได้

3. ตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการได้รับทุกอย่างตามที่คนพิการจำเป็นต้องได้รับในระหว่างและหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 ดังเช่น ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโควิด-19 ควรมีความทันสมัยและต้องอยู่ในรูปแบบที่คนพิการเข้าใจได้ง่าย (United Nations, 2020) เนื่องจากคนพิการมีหลากหลายประเภท สื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวเพื่อการป้องกันโควิด-19 เช่น การล้างมือให้ถูกวิธี ก็ควรมีสื่อที่คนพิการสามารถเข้าถึงได้ด้วย ซึ่งสอดคล้องตามอนุสัญญาฯ ที่คุ้มครองสิทธิคนพิการในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ในข้อ 9 ซึ่งกำหนดให้รัฐภาคีดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อให้คนพิการเข้าถึงสารสนเทศและการสื่อสารได้ รวมถึงส่งเสริมรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสารสนเทศต่าง ๆ ได้ และอนุสัญญาฯ ยังกำหนดการคุ้มครองเสรีภาพในการเข้าถึงสารสนเทศสำหรับคนพิการไว้เป็นการเฉพาะในข้อ 21 โดยกำหนดให้รัฐภาคีดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อประกันให้คนพิการมีเสรีภาพในการแสวงหาและได้รับการเผยแพร่สารสนเทศบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น โดยผ่านรูปแบบการสื่อสารทั้งปวงที่คนพิการเลือก กล่าวคือ การสื่อสารที่คนพิการเลือกนั้นเป็นไปตามความจำเป็นของคนพิการแต่ละประเภท โดยการสื่อสารที่คนพิการเข้าถึงได้นั้นได้มีการให้คำนิยามไว้ในข้อ 2 แห่งอนุสัญญาฯ ว่าการสื่อสารหมายความรวมถึงการสื่อสารด้วยภาษา การแสดงข้อความ ซึ่งอักษรเบรลล์ การสัมผัส ตัวพิมพ์ขนาดใหญ่ สื่อที่เป็นเสียง เป็นสื่อสำหรับคนพิการทางการเห็น ส่วนสื่อสำหรับผู้พิการทางการได้ยินก็ต้องอยู่ในรูปแบบที่ผู้พิการทางการได้ยินสามารถเข้าใจได้ โดยพันธกรณีในข้อ 21(a) นี้ กำหนดให้รัฐภาคีจัดให้มีสารสนเทศสำหรับประชาชนทั่วไปและคนพิการ ในรูปแบบและเทคโนโลยีที่คนพิการสามารถเข้าถึงได้และ

เหมาะสมต่อความพิการในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้ในข้อ 21(d) กำหนดให้รัฐภาคีสันับสนุนให้สื่อมวลชนรวมทั้งผู้ให้สารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต จัดทำบริการของตนให้คนพิการสามารถเข้าถึงได้ นั่นคือ กรณีสื่อมวลชนหรือเว็บไซต์ที่เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโควิด-19 ควรนำเสนอข้อมูลต่อสาธารณชนซึ่งรวมถึงคนพิการ ให้สามารถทำความเข้าใจข้อมูลเหล่านั้นได้ถูกต้อง เพื่อให้คนพิการสามารถป้องกันและดูแลตนเองในสถานการณ์ที่มีโรคระบาดเช่นนี้ได้ รวมถึงคนพิการควรสามารถเข้าถึงข้อมูลสิทธิประโยชน์และช่องทางการช่วยเหลือ ตลอดจนข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อทุกคนรวมทั้งคนพิการด้วย

บริการต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ควรให้คนพิการได้รับและใช้ได้โดยง่าย เช่น บริการด้านสุขภาพ (health services) และการขนส่งเพื่อเดินทางไปยังสถานที่ให้บริการด้านสุขภาพ (transport to health places) ในสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งมีบางช่วงระยะเวลาที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อสายพันธุ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลให้เกิดอาการรุนแรงและจำเป็นต้องได้รับการรักษาอย่างทันท่วงที บางสายพันธุ์พบว่ามียุเสียชีวิตจำนวนมาก ซึ่งหากพบว่าติดเชื้อแล้วคนพิการก็จำเป็นต้องเข้าถึงการรักษาพยาบาลได้โดยเร็วเช่นกัน ทั้งต้องมีสถานบริการว่าจะเป็นโรงพยาบาลหรือโรงพยาบาลสนามที่จัดตั้งขึ้นมาเฉพาะกิจก็ตาม รวมถึงการขนส่งสำหรับนำส่งผู้ติดเชื้อก็จำเป็นต้องให้คนพิการเข้าถึงขนส่งดังกล่าวได้ด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องตามที่อนุสัญญาฯ ได้คุ้มครองการเข้าถึงสิทธิสุขภาพในข้อ 25 ให้รัฐภาคีซึ่งยอมรับคนพิการมีสิทธิในมาตรฐานสาธารณสุขที่สูงสุดเท่าที่จะหาได้โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุความพิการ ด้วยหลักการนี้รัฐภาคีดำเนินมาตรการที่เหมาะสมเพื่อประกันการเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุข โดยในข้อ 25(a) กำหนดว่าต้องจัดให้มีบริการด้านสุขภาพโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือที่สามารถจ่ายได้สำหรับคนพิการในระดับคุณภาพและมาตรฐานเช่นเดียวกับการที่จัดให้บุคคลอื่น นั้นรวมถึงมาตรการให้การรักษาโดยรวดเร็วหรือแม้กระทั่งการเข้าถึงวัคซีนในมาตรฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น โดยในส่วนการให้บริการด้านสุขภาพข้อ 25(d) ได้กำหนดให้บุคลากรทางการแพทย์ให้การดูแลคนพิการด้วยคุณภาพเดียวกันกับที่ให้การดูแลคนทั่วไป ทั้งนี้ในการดูแลด้านสุขภาพ ข้อ 25(f) กำหนดให้รัฐต้องมีมาตรการในการป้องกันการปฏิเสธการดูแลด้านสุขภาพหรือการบริการด้านสุขภาพต่อคนพิการโดยเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความ

พิการ กล่าวคือ ในสถานการณ์ฉุกเฉินเมื่อคนพิการเดินทางไปขอรับการรักษา ณ สถานพยาบาลหรือโรงพยาบาลที่มีการให้บริการรักษาผู้ป่วยติดเชื้ออยู่แล้ว โรงพยาบาลดังกล่าวจะปฏิเสธไม่รับคนพิการประเภทใดประเภทหนึ่งเพราะ โรงพยาบาลไม่พร้อมไม่ได้ และในส่วนการเข้าถึงการขนส่งเพื่อไปยังสถานบริการเพื่อสุขภาพนั้น หากมีบริการรถขนส่งที่ผ่านการตัดแปลง/ปรับเปลี่ยนเพื่อป้องกันการติดเชื้อสำหรับให้บริการในการนำส่งผู้ป่วยติดเชื้อจากบ้านไปยังสถานบริการทางสุขภาพที่ให้การรักษาโควิด-19 อยู่แล้ว ก็ต้องมีมาตรการให้คนพิการเข้าถึงได้ตามอนุสัญญา ในข้อ 9 ที่กำหนดว่าบริการขนส่งที่จัดให้แก่สาธารณะต้องให้คนพิการเข้าถึงได้เช่นกัน ดังเช่นต้องมีรถที่สามารถให้บริการกรณีของผู้นั่งวีลแชร์ได้ รวมถึงกรณีของรถที่ให้บริการผู้ป่วยติดเชื้อทั่วไปก็ย่อมต้องให้บริการกับผู้ติดเชื้อที่มีความพิการได้เช่นกัน

ประเด็นเรื่องบริการด้านสุขภาพ และการขนส่งนี้ สอดคล้องกับ SDG 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทวีถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน โดยเฉพาะเป้าประสงค์ที่ 11.2 จัดให้มีการเข้าถึงระบบคมนาคมขนส่งที่ยั่งยืนเข้าถึงได้ปลอดภัย ในราคาที่สามารถจ่ายได้สำหรับทุกคน พัฒนาความปลอดภัยทางถนน โดยการขยายการขนส่งสาธารณะและคำนึงเป็นพิเศษถึงกลุ่มคนที่อยู่ในสถานการณ์ที่เปราะบาง ผู้หญิง เด็ก ผู้มีความบกพร่องทางร่างกายและผู้สูงอายุภายในปี 2573 ซึ่งจะเห็นว่าตัวชี้วัดต่าง ๆ ล้วนครอบคลุมถึงกลุ่มคนพิการด้วย ไม่เพียงเท่านั้นยังสอดคล้องกับข้อ ASCC15 ของแผนแม่บทอาเซียนที่ว่าต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ในสำนักงานและอาคารสาธารณะได้ ทั้งนี้รวมถึงข้อ AEC16 ที่ต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ในการขนส่ง การคมนาคม และอาคารสถานที่ได้

คนพิการควรได้รับยารักษาโรคและอุปกรณ์ที่จำเป็น ซึ่งรวมถึงการมีน้ำสะอาดและสิ่งของสำหรับล้างมือ และอุปกรณ์ที่ได้รับนั้นถูกต้องเหมาะสมสำหรับคนพิการ เช่น มีหน้ากากอนามัยสำหรับผู้พิการทางการได้ยินโดยเฉพาะ ที่เมื่อสวมใส่แล้วยังคงสามารถอ่านปากได้ ทั้งนี้เพื่อให้คนพิการทางการได้ยินยังสามารถสื่อสารได้อย่างไม่มีอุปสรรค ซึ่งสอดคล้องกับพันธกรณีแห่งอนุสัญญาฯ ข้อ 28 ในส่วนมาตรฐานความเป็นอยู่และความคุ้มครองทางสังคมอย่างเพียงพอ โดยในข้อ 28(2) (a) กำหนดว่ารัฐภาคียอมรับถึงสิทธิของคนพิการในการได้รับความ

คุ้มครองทางสังคมและการอุปโภคสิทธิและให้รัฐภาคีดำเนินขั้นตอนเพื่อปกป้องและส่งเสริมให้สิทธิเกิดได้จริง ซึ่งรวมถึงขั้นตอนประกันการเข้าถึงบริการน้ำสะอาดโดยคนพิการอย่างเท่าเทียมและประกันการเข้าถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับความต้องการจำเป็นอันเกี่ยวเนื่องกับความพิการที่เหมาะสมและที่สามารถจ่ายได้ ซึ่งในเรื่องของการมีน้ำสะอาดและสิ่งของสำหรับล้างมือนี้ สอดคล้องกับ SDG 6 สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืนคน จะเห็นว่าการกำหนดตัวชี้วัดของเป้าหมายนี้ครอบคลุมถึงกลุ่มคนพิการด้วย

คนพิการควรได้รับการสนับสนุนตามความต้องการ/จำเป็นของคนพิการ อย่างปลอดภัยในระหว่างสถานการณ์โควิด-19 โดยควรมีแผนที่ดีของชุมชนเกี่ยวกับการสนับสนุนคนพิการและผู้ดูแลคนพิการ ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ข้อ 19 การอยู่ได้โดยอิสระและการเป็นส่วนหนึ่งในชุมชนที่กำหนดว่ารัฐภาคียอมรับสิทธิเท่าเทียมของคนพิการทั้งหลายในการอยู่อาศัยในชุมชน โดยคนพิการสามารถเลือกได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น โดยรัฐภาคีจะดำเนินการมาตรการที่มีประสิทธิผลเพื่อให้คนพิการสามารถได้สิทธิอย่างเต็มที่และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยข้อ 19(a) กำหนดให้คนพิการมีโอกาสเลือกสถานที่อยู่อาศัยทั้งสถานที่ตั้งและบุคคลที่คนพิการต้องการอาศัยอยู่ด้วย บนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น และคนพิการไม่จำเป็นต้องอาศัยอยู่ในที่อาศัยที่มีการจัดเตรียมให้เฉพาะเท่านั้นดังระบุไว้ในข้อ 19 ของอนุสัญญาฯ นั่นคือในสถานการณ์โควิด-19 หากชุมชนมีมาตรการหรือแผนเกี่ยวกับความปลอดภัยของคนในชุมชน ก็ย่อมต้องคำนึงถึงคนพิการที่อาศัยอยู่ในชุมชนด้วย เพราะคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนรวมทั้งคำนึงถึงสิทธิที่คนพิการสามารถอาศัยอยู่กับบุคคลที่ดูแลคนพิการได้โดยไม่ใช่การจำกัดให้คนพิการอยู่ในสถานที่เฉพาะที่จัดให้คนพิการเท่านั้น นั่นก็เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมแห่งการใช้สิทธิและขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยจากโควิด-19 ของคนพิการด้วย ซึ่งในประเด็นการคุ้มครองทางสังคมและการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ของคนพิการนี้สอดคล้องกับ SDG 3 สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับทุกคนในทุกวัย ซึ่งแม้เป้าประสงค์จะระบุถึงประเด็นเป็นการเฉพาะ แต่หากพิจารณาในระดับตัวชี้วัดจะเห็นว่าประเด็นที่ครอบคลุมและเกี่ยวข้องกับสถานการณ์อย่างกรณีโรคระบาดโควิด-19 ด้วย

คนพิการที่อยู่โรงพยาบาลหรืออยู่ที่บ้านจะต้องปลอดภัยและได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม รวมถึงคนพิการควรได้รับความช่วยเหลือหากมีคนใช้ความรุนแรงกับพวกเขาเหล่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ข้อ 11 ในส่วนของสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงและสถานการณ์ฉุกเฉินทางมนุษยธรรม โดยกำหนดให้รัฐภาคีดำเนินการที่จำเป็นทั้งปวงเพื่อประกันการคุ้มครองและความปลอดภัยของคนพิการในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงและสถานการณ์ฉุกเฉินทางมนุษยธรรม ทั้งนี้ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองคนพิการจากการใช้ความรุนแรง ยังสอดคล้องกับ SDG 5 บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศและให้อำนาจของผู้หญิงและเด็กหญิงทุกคน โดยเฉพาะเป้าประสงค์ 5.2 ขจัดความรุนแรงทุกรูปแบบที่มีต่อผู้หญิงและเด็กหญิงทั้งในที่สาธารณะและที่รโหฐาน รวมถึงการค้ามนุษย์ การกระทำทางเพศ และการแสวงประโยชน์ในรูปแบบอื่น ซึ่งในที่นี้รวมถึงคนพิการด้วย

รัฐบาลควรตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการและครอบครัวของคนพิการ มีเงินเพียงพอในการดำรงชีวิตในขณะและหลังจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ดังตัวอย่าง เช่น ถ้าคนพิการไม่สามารถทำงานได้ในสถานการณ์โควิด-19 หรือยากลำบากในการหางานทำ หรือในกรณีสำหรับคนพิการที่ทำงานก็ควรได้รับการสนับสนุนตามสิทธิ โดยการทำให้แน่ใจว่าผู้พิการสามารถมีส่วนร่วมในการประชุมหรือเปลี่ยนวิธีการทำงานของพวกเขาได้ ซึ่งสอดคล้องในส่วนมาตรฐานที่กำหนดให้รัฐมีพันธกรณีที่ต้องดำเนินการตามข้อ 27 งานและการจ้างงาน โดยข้อ 27(1)(b) กำหนดให้รัฐคุ้มครองสิทธิของคนพิการบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น ในการมีเงื่อนไขการทำงานที่เป็นธรรมและเอื้อประโยชน์ต่อคนพิการรวมทั้งโอกาสที่เท่าเทียมกัน ความปลอดภัยและเงื่อนไขการทำงานที่ถูกละเมิด โดยในสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 หากมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานเพื่อป้องกันการติดเชื้อ การประชุมต่าง ๆ ย่อมต้องให้คนพิการมีส่วนร่วมรวมถึงการรับฟังเสียงของคนพิการด้วย โดยประเด็นเรื่องการจ้างงานสอดคล้องกับ SDG 8 ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ มีผลิตภาพ และการมีงานที่เหมาะสมสำหรับทุกคน โดยเฉพาะในเป้าประสงค์ที่ 8.5 บรรลุการจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่สมควรสำหรับหญิงและชายทุกคน รวมถึง เยาวชนและผู้มีภาวะทุพพลภาพและให้มีการจ่ายที่เท่าเทียมสำหรับงานที่มีคุณค่าเท่า

เทียมกัน ซึ่งตัวชี้วัดต่าง ๆ ล้วนครอบคลุมถึงคนพิการด้วย ทั้งนี้ประเด็นต่าง ๆ ข้างต้นยังสอดคล้องกับข้อบ่งชี้ต่าง ๆ ของแผนแม่บทอาเซียนด้วย ดังปรากฏในข้อ AEC1 สร้างนโยบายทางเศรษฐกิจสำหรับลูกจ้าง นายจ้าง และเจ้าของกิจการที่มีความพิการ และข้อ AEC25 ที่ต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการมีโอกาสในการทำงานเท่าเทียมกับคนทั่วไป รวมถึงในเรื่องการทำธุรกรรมทางการเงินของคนพิการตามข้อ AEC3 ที่ต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการสามารถเข้าถึงธุรกรรมทางการเงินทั้งการไปติดต่อด้วยตนเองที่สาขาและการทำธุรกรรมออนไลน์

นักเรียนที่มีความพิการต้องสามารถเรียนรู้จากที่บ้านได้หากโรงเรียนปิดและควรจะได้กลับไปเรียนที่โรงเรียนหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 คลี่คลาย โดยประเด็นเรื่องการศึกษานี้ก็สอดคล้องกับ SDG 4 สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป้าประสงค์และตัวชี้วัดกำหนดในทิศทางเดียวกันเกี่ยวกับการสร้างหลักประกันว่าเด็กชายและเด็กหญิงทุกคนต้องเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นคนปกติหรือคนพิการย่อมได้รับการคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อบ่งชี้ต่าง ๆ ของแผนแม่บทอาเซียนด้วย ดังปรากฏในข้อ ASCC11 ที่ต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนแบบออนไลน์ด้วย และข้อ ASCC12 ที่ต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่านักเรียนพิการสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของการเรียนออนไลน์ รวมถึงในข้อ APSC1 ที่ต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการสามารถมีส่วนร่วมเต็มที่ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะและการเมือง

4. ตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการทุกคนได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรม กล่าวคือ คนพิการไม่ถูกละทิ้งหรือได้รับการปฏิบัติที่ไม่ดี อาทิ คนพิการต้องไม่ได้รับการรักษาทางการแพทย์ที่แย่กว่าคนทั่วไป คนพิการต้องได้รับการสนับสนุนพิเศษที่จำเป็นสำหรับการอยู่อาศัยที่ดีและปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับอารัมภบท (j) ที่ยอมรับถึงความจำเป็นที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของคนพิการรวมทั้งผู้ซึ่งต้องได้รับการสนับสนุนเป็นพิเศษเพิ่มขึ้น ซึ่งในสถานการณ์โควิด-19 นี้ หากคนพิการจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนเป็นพิเศษเช่นในเรื่องการอยู่อาศัยที่ดี รัฐภาคีแห่งอนุสัญญาฯ ก็ต้องดำเนินการให้แก่คนพิการนั้น และรัฐภาคีต้องยอมรับและให้ความสำคัญกับการที่คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิด้านต่าง ๆ ได้ ทั้งด้านสาธารณสุข

ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งจะทำให้คนพิการ ได้
อุปโภคสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งปวงได้อย่างเต็มที่ ตามที่กำหนดในอารัมภบท
(v) และตามหลักการในข้อ 9 แห่งอนุสัญญาฯ ก็ล้วนแล้วแต่สนับสนุนให้คนพิการได้รับการ
ปฏิบัติที่เป็นธรรม

การที่คนพิการจะได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมนั้น รัฐภาคีแห่งอนุสัญญาฯ นี้ต้องปฏิบัติ
ตามข้อ 4 พันธกรณีทั่วไป โดยรัฐภาคีประกันและส่งเสริมให้สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้น
พื้นฐานของคนพิการทั้งปวงกลายเป็นจริงอย่างเต็มที่ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐาน
ของความพิการ โดยข้อ 4(1)(a) รัฐภาคีอาจออกมาตรการทางกฎหมาย ทางปกครองและ
มาตรการอื่น ๆ ที่เหมาะสมทั้งปวงเพื่อให้มีการปฏิบัติตามสิทธิที่รับรองไว้ในอนุสัญญาฯ นี้ ซึ่งก็
เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คนพิการ โดยในการปฏิบัติงานของรัฐก็ต้องดำเนินการตาม
ข้อ 4(1)(c) คำนี้ถึงการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของคนพิการในนโยบายและ
แผนงานทั้งปวง เพื่อให้คนพิการได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรม โดยในการนี้รัฐภาคีต้องส่งเสริม
การฝึกอบรมผู้ประกอบการวิชาชีพและบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวกับคนพิการให้ทราบถึงสิทธิที่รับรอง
ไว้ในอนุสัญญาฯ นี้ เพื่อให้ความช่วยเหลือและบริการตามที่ประกันไว้ในสิทธิเหล่านั้นได้ดียิ่งขึ้น
ตามข้อ 4(1) (i) และการที่คนพิการจะได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรม โดยคนพิการต้องไม่ได้รับ
การรักษาทางการแพทย์ที่แยกว่าคนทั่วไป ก็สอดคล้องกับพันธกรณีในข้อ 5 ความเท่าเทียมกัน
และการไม่เลือกปฏิบัติ โดยข้อ 5(1) กำหนดให้รัฐภาคียอมรับทุกคนรวมทั้งคนพิการว่ามีความ
เท่าเทียมกันเบื้องต้นกฎหมาย และมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองและสิทธิประโยชน์
ที่เท่าเทียมกันตามกฎหมายโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ และเพื่อส่งเสริมให้เกิด
ความเท่าเทียมตามข้อ 5(3) ดังกรณีที่คนพิการต้องได้รับการสนับสนุนพิเศษที่จำเป็นสำหรับ
การอยู่อาศัยที่ดีและปลอดภัย ถือเป็นส่งเสริมความเท่าเทียมกันและจัดการเลือกปฏิบัติ
โดยอนุสัญญาฯ ให้รัฐภาคีดำเนินขั้นตอนที่เหมาะสมทั้งปวงเพื่อประกันว่าจะจัดให้มีการ
ช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพันธกรณีแห่งอนุสัญญาฯ ในข้อ 8
การสร้างตระหนักรู้ โดยในข้อ 8(1)(a) กำหนดให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการที่มีประสิทธิผล
เหมาะสม และมีผลทันที เพื่อสร้างตระหนักรู้เกี่ยวกับคนพิการให้มีขึ้นในสังคม รวมทั้งใน

ระดับครอบครัว และเสริมสร้างการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของคนพิการ โดยรัฐภาคีต้องปฏิบัติตามข้อ 8(2)(a) โดยออกมาตรการที่ริเริ่มและคงไว้ซึ่งการรณรงค์สร้างความตระหนักแก่สาธารณะที่มีประสิทธิผลเพื่อปลูกฝังการยอมรับในสิทธิของคนพิการตามข้อ 8(2)(a)(1) และส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกและเพิ่มความตระหนักทางสังคมต่อคนพิการตามข้อ 8(2)(a)(2)

การคุ้มครองสิทธิคนพิการให้ได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมนี้ สอดคล้องกับ SDG 10 ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ โดยเฉพาะเป้าประสงค์ที่ 10.2 ให้อำนาจและส่งเสริมความครอบคลุมด้านสังคมเศรษฐกิจและการเมืองสำหรับทุกคนโดยไม่คำนึงถึงอายุ เพศ ความบกพร่องทางร่างกาย เชื้อชาติ ชาติ พันธุ์ แหล่งกำเนิด ศาสนา หรือสถานะทางเศรษฐกิจหรืออื่น ๆ ภายในปี 2573 และเป้าประสงค์ที่ 10.3 สร้างหลักประกันว่าจะมีโอกาสที่เท่าเทียมและลดความไม่เสมอภาคของผลลัพธ์รวมถึงโดยการขจัดกฎหมายนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เลือกปฏิบัติและส่งเสริมการออกกฎหมายนโยบายและการกระทำที่เหมาะสมในเรื่องนี้ ซึ่งจะเห็นว่าการกำหนดตัวชี้วัดสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความเสมอภาคอันครอบคลุมถึงคนพิการไว้ภายใต้เป้าประสงค์และเป้าหมายนี้ด้วย ส่วนประเด็นเรื่องการมีที่อยู่อาศัยที่ดีและปลอดภัยนี้ สอดคล้องกับ SDG 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัยพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงยั่งยืน โดยเฉพาะเป้าประสงค์ที่ 11.1 สร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงที่อยู่อาศัยและบริการพื้นฐานที่พอเพียงปลอดภัยและในราคาที่สามารถจ่ายได้ และยกระดับชุมชนแออัดภายในปี 2573 รวมถึงเป้าประสงค์ที่ 11.7 จัดให้มีการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ปลอดภัยครอบคลุมและเข้าถึงได้โดยถ้วนหน้า โดยเฉพาะผู้หญิง เด็กคนชราและผู้มีความบกพร่องทางร่างกายภายในปี 2573 ซึ่งจะเห็นว่าตัวชี้วัดและเป้าประสงค์ต่าง ๆ ล้วนครอบคลุมถึงกลุ่มคนพิการด้วย นอกจากนี้ประเด็นเรื่อง การรักษาทางการแพทย์ในข้างต้น จะเห็นสอดคล้องกับแผนแม่บทอาเซียนด้วย ดังปรากฏในข้อ APSC13 สร้างแผนปฏิบัติการเพื่อให้คนพิการสามารถรับการรักษาพยาบาล ที่พัก และอุปกรณ์ช่วยเหลือ

มาตรการการคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 โดยรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ปัญหาการแพร่ระบาดเป็นการเร่งด่วน ดังนั้น คณะรัฐมนตรีจึงมีคำสั่งที่ 76/2563 ลงวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2563 จัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) และได้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายและมาตรการเร่งด่วนในการบริหารสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น ในส่วนของความช่วยเหลือที่ภาครัฐมีต่อคนพิการในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ภาครัฐโดยกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการร่วมกับองค์กรคนพิการจัดตั้งคณะทำงาน “เรามีเรา” เพื่อรับแจ้งเหตุ ประสานส่งต่อ และดำเนินการช่วยเหลือคนพิการที่ติดเชื้อโควิด-19 ทั้งในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และส่วนภูมิภาค รวมถึงได้มีมติคณะรัฐมนตรีเพื่อช่วยเหลือคนพิการโดยเพิ่มให้เงินเยียวยาช่วยเหลือผู้พิการในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ให้กับผู้มีบัตรผู้พิการคนละ 1,000 บาท อย่างไรก็ตามการช่วยเหลือที่มิงงบประมาณสนับสนุนคนพิการช่วงโควิด-19 ระบาดนั้น พบว่ามีการสนับสนุน/ช่วยเหลือเฉพาะผู้พิการที่มีบัตรคนพิการ ซึ่งหากพิจารณาผลกระทบจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว จะเห็นว่าผู้พิการที่ได้รับผลกระทบย่อมไม่ได้เกิดแต่เฉพาะคนพิการที่มีบัตรคนพิการเท่านั้น นอกจากนั้นภาครัฐยังคำนึงถึงคนพิการ ซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงให้ได้รับวัคซีน ป้องกันการติดเชื้อหรือการป่วยหนักหลังติดเชื้อโควิด-19 ได้เร็วขึ้น โดยการร่วมมือกับองค์กร และสมาคมคนพิการต่าง ๆ จัดให้มีการฉีดวัคซีนสำหรับคนพิการโดยเฉพาะ และด้วยการร่วมมือกับองค์กรคนพิการโดยตรงทำให้เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกฉีดวัคซีน ได้รับการอบรมที่สามารถช่วยเหลือคนพิการได้อย่างเหมาะสมกับประเภทความพิการ

ในอีกด้านของการคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพของคนพิการ ภาครัฐโดยสถาบันสิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ มีการจัดตั้งโรงพยาบาลสนามสำหรับคนพิการ ซึ่งนับว่าเป็นการช่วยเหลือคนพิการที่ติดเชื้อโควิด-19 เป็นอย่างมาก เพราะในช่วงเวลาดังกล่าว มีผู้ติดเชื้อเป็นจำนวนมาก การเข้าถึงสถานพยาบาลหรือโรงพยาบาลจึงไม่ใช่เรื่องง่าย

นอกจากนี้ทางสถาบันยังเปิดโอกาสให้คนพิการมีทางเลือกในการรักษาตัวเมื่อติดเชื้อ โดยรองรับการรักษาตัวแบบ home isolation สำหรับคนพิการ ดังกรณีของคนพิการทางการได้ยินที่ติดเชื้อ ต้องมีการเตรียมช่องทางการสื่อสารเพื่อติดตามอาการและสัญญาณชีพ เช่น TTRS (ศูนย์บริการถ่ายทอดการสื่อสารแห่งประเทศไทย) และเกณฑ์การประเมินผู้ป่วยพิการว่าจะสามารถรักษาตัวแบบ Home isolation ได้หรือไม่ หรือหากเป็นกรณีคนพิการทางการเห็นหรือคนพิการทางการได้ยินที่มีข้อจำกัดในการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร ซึ่งอาจมีผู้ดูแลหรือไม่มีผู้ดูแลคนพิการก็ตาม ผู้พิการที่ติดเชื้อมักจะถูกประเมินให้อยู่ในระบบของโรงพยาบาลสนามแทน (สถาบันสิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ, 2564)

นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้มีการจัดทำสื่อให้ความรู้เรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นี้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่ามีข้อสังเกตบางประการที่อาจเป็นอุปสรรคต่อคนพิการในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ ดังเช่นกรณีที่กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการได้มีการเผยแพร่คลังความรู้ป้องกัน COVID-19 ไว้ในรูปแบบเอกสารต่าง ๆ นั้น จะเห็นว่ามีเนื้อหาที่เกี่ยวกับคนพิการอยู่ อย่างเช่น มนุษย์โควิดิวิถีชีวิตใหม่ (เล่มสีชมพู) แต่อย่างไรก็ตามอาจจะอยู่ในรูปแบบที่คนพิการบางประเภทอาจไม่สามารถเข้าถึงได้ กล่าวคือ เป็นสื่อประเภทอินโฟกราฟฟิก ซึ่งสำหรับผู้พิการทางการเห็นที่ตาบอดสนิทต้องใช้โปรแกรมอ่านจอภาพในการอ่านข้อความ อาจไม่สามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ สมบูรณ์ครบถ้วนเพราะมีรูปภาพหรือแผนภาพที่โปรแกรมไม่สามารถอ่านได้ รวมถึงการจัดเรียงที่ไม่ได้เป็นรูปแบบมาตรฐานเดียวกัน หากใช้โปรแกรมแปลงภาพ ก็ทำให้แปลงออกมาได้เป็นข้อความที่สมบูรณ์ได้ยากเช่นกัน รวมถึงคนพิการทางการได้ยินบางคนที่ไม่สามารถอ่านข้อความได้เข้าใจทั้งหมดอาจได้รับสารไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ กล่าวคือยังไม่มีสื่อที่เป็นลักษณะล่ามภาษามือสำหรับผู้พิการทางการได้ยิน หรือคลิปเสียงบรรยายภาพสำหรับผู้พิการทางการเห็น หรือจะเป็นกรณีของกรมควบคุมโรค ที่ได้มีการจัดทำสื่อให้ความรู้สำหรับประชาชน และเผยแพร่ไว้บนเว็บไซต์กรมควบคุมโรคในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเช่นในรูปแบบอินโฟกราฟฟิกที่คนปกติสามารถอ่านและทำความเข้าใจได้ง่าย แต่จะเห็นว่าสำหรับคนพิการทางการเห็นแล้ว ถือว่ามีความยากลำบากในการอ่านอย่างมาก เนื่องจากองค์ประกอบของอินโฟกราฟฟิกมักจะมีทั้งวัตถุที่เป็นรูป สัญลักษณ์ และข้อความประกอบกัน ซึ่งโปรแกรมอ่านจอภาพที่ผู้พิการทางการเห็นใช้สำหรับอ่านข้อความต่าง ๆ อาจจะไม่สามารถอ่านข้อมูลเนื้อหาต่าง ๆ ในอินโฟกราฟฟิก

ได้ทั้งหมดหรืออาจอ่านไม่ได้เลย หรือหากแต่เป็นสื่อประเภทคลิปวิดีโอที่เกี่ยวกับโควิด-19 ในประเด็นต่าง ๆ ที่มีการจัดทำขึ้นมา ซึ่งจากการสำรวจจะเห็นว่าคลิปวิดีโอส่วนใหญ่ไม่มีคำบรรยายแทนเสียง (Audio Description) หรือล่ามภาษามือ ซึ่งก็ถือเป็นอุปสรรคสำหรับผู้พิการทางการได้ยินในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เช่นเดียวกัน

สรุป

ประเทศไทยซึ่งเป็นรัฐภาคีหนึ่งแห่งอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006 ได้มีมาตรการทางกฎหมายและนโยบายต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิคนพิการ แต่ด้วยสถานการณ์ฉุกเฉินจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่เร่งด่วนประกอบกับการติดเชื้ออย่างรวดเร็วและเป็นวงกว้าง ส่งผลให้มาตรการบางอย่างของรัฐยังคงมีข้อจำกัดในการคุ้มครองสิทธิให้กับคนบางกลุ่มอย่างกลุ่มคนพิการในการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมาย และแม้จะมีการจัดตั้งคณะทำงาน “เรามีเรา” เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกและช่วยให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวโควิด-19 สำหรับคนพิการ ซึ่งนับเป็นโครงการที่ดี แต่เพื่อลดการรับแจ้งข้อร้องเรียนต่าง ๆ ภาครัฐควรคำนึงถึงคนพิการตั้งแต่การออกนโยบายหรือมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับโควิด-19 กล่าวคือ ภาครัฐควรให้คนพิการมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบายและรับฟังความเห็นของคนพิการ โดยอาจเปิดรับฟังผ่านทางสมาคมคนพิการหรือองค์กรคนพิการที่เข้าใจและทราบถึงอุปสรรคและช่องทางที่ทำให้คนพิการได้สิทธิอย่างเท่าเทียม ในด้านการบริการด้านสุขภาพนั้นนับว่าภาครัฐทำได้ดี มีการร่วมมือกับองค์กรและสมาคมคนพิการต่าง ๆ จัดให้มีการฉีดวัคซีนสำหรับคนพิการโดยเฉพาะ มีการจัดตั้งโรงพยาบาลสนามให้แก่คนพิการ โดยสถาบันสิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับการอบรมทำให้รู้จักวิธีช่วยเหลือคนพิการอย่างเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตามโรงพยาบาลดังกล่าวมีเฉพาะในกรุงเทพฯ และปริมณฑล แต่สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มีการแพร่ระบาดไปทั่วทุกภาคของประเทศไทย ทำให้คนพิการที่อยู่ต่างจังหวัดอาจมีความยากลำบากในการเข้าถึงโรงพยาบาลสำหรับคนพิการเช่นนี้ได้ และด้วยความเร่งด่วนของสถานการณ์การระบาดนี้สิ่งสำคัญที่คนพิการจะป้องกันตัวเองได้ คือการเข้าถึงข้อมูลรวมถึงสารสนเทศต่าง ๆ ได้โดยไม่มีอุปสรรค

และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิคนพิการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ต่อคนพิการ ภาครัฐควรให้คนพิการมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นเริ่มกำหนดนโยบาย รวมทั้งเมื่อมีการบังคับใช้มาตรการต่าง ๆ ภาครัฐควรมีการติดตามผลการดำเนินงาน รวมทั้งศึกษาผลกระทบจากมาตรการต่าง ๆ ในช่วงการระบาดของโควิด-19 ของประเทศไทยว่าส่งผลกระทบต่อคนพิการ เช่นไร ตลอดจนรับเรื่องร้องเรียนจากคนพิการ เพื่อเป็นการตรวจสอบว่ามาตรการที่ออกโดยภาครัฐเพื่อคนพิการในสถานการณ์ฉุกเฉินเช่นนี้ คนพิการถูกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมหรือไม่ หรือคนพิการต้องประสบอุปสรรคเพิ่มเติมหรือไม่ อีกประเด็นคือ ภาครัฐควรคำนึงถึงประเด็นเรื่องการจ้างงานคนพิการ ควรมีมาตรการรองรับคนพิการที่ต้องตกงานเนื่องจากสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ด้วย เพราะจากเดิมที่ภาครัฐและภาคเอกชนมีนโยบายจ้างงานคนพิการตามสัดส่วนของจำนวนพนักงานในองค์กร และเมื่อหน่วยงานได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ต้องลดจำนวนพนักงานลง คนพิการก็คงจะหนีไม่พ้นต้องตกงานและได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน และเมื่อคนพิการตกงานแล้วการจะหันมาประกอบอาชีพอื่นก็นับว่าเป็นไปได้ยากกว่าคนคนไม่พิการ สุดท้ายนี้ภาครัฐควรมีการส่งเสริมและให้ความรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของการทำให้คนพิการมีสิทธิอย่างเท่าเทียมแก่ประชาชนทุกคน โดยอาจเริ่มจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องก่อน ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ด่านหน้าที่คอยดูแลรักษา แพทย์ พยาบาล อาสาสมัครสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรือเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้รวมถึงเจ้าหน้าที่ผลิตสื่อ ให้เข้าใจคนพิการแต่ละประเภทว่ามีความจำเป็นพิเศษที่ต่างกัน และมีความต้องการในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในรูปแบบที่ต่างกัน ทั้งนี้ก็เพื่อให้สามารถสื่อสารและช่วยเหลือคนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาครั้งนี้จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับประเทศไทยดังที่ได้กล่าวข้างต้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้คนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับมาตรฐานที่ดีที่สุดในทางระหว่างประเทศยอมรับและถือปฏิบัติตามหลักสากล

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรค. (2564). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) : คำแนะนำสำหรับประชาชน : การป้องกันตนเอง. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2565 จาก https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/int_protection.php.

_____. (2564). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) : อินโฟกราฟฟิก. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2565 จาก <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/info.php>.

_____. (2564). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) : คลิป VDO. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2565 จาก <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/vdo.php>.

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2564). ข่าวประชาสัมพันธ์ : พม-ประสานให้ความช่วยเหลือเด็กออทิสติกและมารดาติดเชื้อโควิด-19-เข้ารับการรักษาที่รพ-สนามเพื่อคนพิการแล้ว. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2565 จาก <https://dep.go.th/th/news/news-release/พม-ประสานให้ความช่วยเหลือเด็กออทิสติกและมารดาติดเชื้อโควิด-19-เข้ารับการรักษาที่รพ-สนามเพื่อคนพิการแล้ว>.

_____. (2563). คลังความรู้ป้องกัน COVID-19. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2565 จาก https://dep.go.th/th/law-academic/covid-19-knowledge?fbclid=IwAR0NTQDGL-v-lwXJna_gWCYT7IjqBeDK7VIGwxtdeKI_1aWc7-VtUnn7tf8.

_____. (2563). Know Covid รู้ทันโควิด. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2565 จาก <https://dep.go.th/th/law-academic/covid-19-knowledge/know-covid-รู้ทันโควิด-1504>.

กระทรวงสาธารณสุข. (2565). คำแนะนำสำหรับประชาชนเพื่อการป้องกันโควิด 19 เมื่อเข้าสู่ระยะหลังการระบาดใหญ่ (Post-pandemic). เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2565 จาก https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/int_protection/int_protection_220665.pdf.

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 76/2563 เรื่อง จัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) เรียกใช้เมื่อ 7 ตุลาคม 2565 จาก

https://media.thaigov.go.th/uploads/document/66/2020/03/pdf/Doc_20200314193011000000.pdf.

มติคณะรัฐมนตรี 28 เมษายน 2563 เรื่อง มาตรการเยียวยาช่วยเหลือคนพิการในช่วงภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เรียกใช้เมื่อ 7 ตุลาคม 2565 จาก https://dcstore.phsmun.go.th/test02/file_data/202007171009441.pdf.

สถาบันสิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ. (2564). Home Isolation สำหรับคนพิการ. เอกสารงานสัมมนาวิชาการระดับชาติด้านคนพิการ ครั้งที่ 13 ประจำปี 2564.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ). (2563). ปัญหาโควิด-19 กับผลกระทบต่อกลุ่มคนพิการ. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2565 จาก <https://tdri.or.th/2020/04/covid-15/>.

_____. (2563). ผลกระทบของโควิด-19 ต่อการจ้างงานคนพิการและทางออกเชิงนโยบาย. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2565 จาก <https://tdri.or.th/2020/12/covid-66/>.

_____. (2563). ผลกระทบของโควิด-19 ต่อครอบครัวเปราะบาง: ครอบครัวที่มีเด็กพิการ. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2565 จาก <https://www.unicef.org/thailand/media/6216/file/The%20COVID-19%20Impact%20on%20Vulnerable%20Families:%20Families%20with%20children%20with%20disabilities.pdf>

_____. (2564). COVID-19 ในประเทศไทยใกล้จะเป็น “โรคประจำถิ่น” หรือยัง. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2565 จาก <https://tdri.or.th/2021/11/when-will-covid-be-endemic-in-thailand/>.

สาลินี ลิขิตพัฒนกุล. (2557). หลักการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ในการคุ้มครองสิทธิคนพิการ ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006. ใน วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). รายงานความก้าวหน้าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย พ.ศ. 2559-2563. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม

2565 จาก https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2021/11/Thailands-SDGs-report-2016-2020-book_for-web-1.pdf.

_____. (2559). เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน การจัดลำดับความสำคัญ 30 เป้าประสงค์.

เรีย ก ใช้ เมื่ อ 1 0 ตู ล า ค ม 2 5 6 5 จ า ก

https://www.nesdc.go.th/article_attach/article_file_20170331122407.pdf.

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมุกดาหาร. (2563). สิทธิประโยชน์

สำหรับคนพิการ. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2565 จาก <https://mukdahan.m-society.go.th/สิทธิประโยชน์สำหรับคนพ/>.

Association of Southeast Asian Nations (ASEAN). (2018). ASEAN Enabling

Masterplan 2025: Mainstreaming the Rights of Persons with Disabilities.

Retrieved September 10, 2022, from [https://asean.org/wp-content/](https://asean.org/wp-content/uploads/2018/11/ASEAN-Enabling-Masterplan-2025-Mainstreaming-the-Rights-of-Persons-with-Disabilities.pdf)

[uploads/2018/11/ASEAN-Enabling-Masterplan-2025-Mainstreaming-the-Rights-of-Persons-with-Disabilities.pdf](https://asean.org/wp-content/uploads/2018/11/ASEAN-Enabling-Masterplan-2025-Mainstreaming-the-Rights-of-Persons-with-Disabilities.pdf).

Australian Aid et al. (2021). The ASEAN Enabling Masterplan and COVID-19

Response. Retrieved September 10, 2022, from [https://eaccess.s3.](https://eaccess.s3.amazonaws.com/media/attachments/resources_mainresource/667/Enabling_Masterplan_COVID19_response_factsheet.pdf)

[amazonaws.com/media/attachments/resources_mainresource/667/Enabling_Masterplan_COVID19_response_factsheet.pdf](https://eaccess.s3.amazonaws.com/media/attachments/resources_mainresource/667/Enabling_Masterplan_COVID19_response_factsheet.pdf).

Committee on the Rights of Persons with Disabilities. (2022). Contribution to the

2030 Agenda for Sustainable Development in response to call for inputs

to the thematic review of the High-level Political Forum on Sustainable

Development (HLPF) in 2022. Retrieved September 10, 2022, from

https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/29591CRPD_2022.pdf.

United Nations. (2021). COVID-19 Outbreak and Persons with Disabilities. Retrieved September

30, 2022, from <https://www.un.org/development/desa/disabilities/covid-19.html>.

_____. (2020). Policy Brief: A Disability-Inclusive Response to COVID-19. Retrieved September 30, 2022, from https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/2020/05/sg_policy_brief_on_persons_with_disabilities_final.pdf.

UN DESA and UN Women. (2020). Policy Brief No.69: Leaving no one behind: the COVID-19 crisis through the disability and gender lens. Retrieved October 5, 2022, from https://www.un.org/development/desa/disabilities/wp-content/uploads/sites/15/2020/05/PB_69.pdf.